

1. Učební osnovy

1.1. Člověk a společnost

Charakteristika vzdělávací oblasti

Vzdělávací oblast Člověk a společnost využívá společenskovední poznatky získané v základním vzdělávání, rozvíjí je a učí žáky zpracovávat je v širším myšlenkovém systému. Její součástí jsou i zcela nové obsahové prvky, jejichž pochopení je podmíněné rozvinutější myšlenkovou činností a praktickou zkušeností žáka gymnázia. Žáci se učí kriticky reflektovat společenskou skutečnost, posuzovat různé přístupy k řešení problémů každodenní praxe a aplikovat poznatky do současnosti. Rozvíjeny jsou důležité myšlenkové operace, praktické dovednosti a vědomí vlastní identity žáka. Oblast přispívá k utváření historického vědomí, k uchování kontinuity tradičních hodnot naší civilizace a k občanskému vzdělávání mládeže. Posiluje respekt k základním principům demokracie a připravuje žáky na odpovědný občanský život v demokratické společnosti v souladu s principy udržitelného rozvoje. Podporuje vědomí neopakovatelnosti a jedinečnosti života, významu lidské důstojnosti a úcty k výtvarům lidského ducha minulých generací i současnosti.

Záměry vzdělávací oblasti jsou realizovány především prostřednictvím vzdělávacích oborů Občanský a společenskovední základ, Dějepis a Geografie. Vzdělávací obsah oboru Geografie je z důvodu zachování celistvosti umístěn ve vzdělávací oblasti Člověk a příroda. Přesahy dané vzdělávací oblasti se promítají i do jiných vzdělávacích oblastí.

Cílové zaměření vzdělávací oblasti

Vzdělávání v dané vzdělávací oblasti směřuje k utváření a rozvíjení klíčových kompetencí tím, že vede žáka k:

- utváření realistického pohledu na skutečnost a k orientaci ve společenských jevech a procesech tvořících rámcem každodenního života;
- chápání současnosti v kontextu minulosti a budoucnosti, k vnímání společenské skutečnosti v minulosti jako souhrnu příkladů modelových společenských situací a vzorů lidského chování a jednání v nejrůznějších situacích;
- chápání vývoje společnosti jako proměny sociálních projevů života v čase, k posuzování společenských jevů v synchronních i chronologických souvislostech provázaných příčinnými, následnými, důsledkovými a jinými vazbami;
- rozvíjení prostorové představivosti o historických a soudobých jevech, k vnímání významu zeměpisných podmínek pro variabilitu a mnohotvárnost společenských jevů a procesů;
- vnímání sounáležitosti s evropskou kulturou; pochopení civilizačního přínosu různých kultur v závislosti na širších společenských podmínkách; uplatňování tolerantních postojů vůči minoritním skupinám ve společnosti, odhalování rasistických, xenofobních a extremistických názorů a postojů v mezilidském styku;
- zvládání základů společenskovední analýzy a historické kritiky, k rozlišování mezi reálnými a fiktivními ději, k chápání proměnlivosti interpretace jevů a idejí v závislosti na vývoji jedince a společnosti;
- rozvíjení pozitivního hodnotového systému opřené o historickou i současnou zkušenost lidstva; chápání nesprávnosti mechanického přenosu současných etických představ do reality minulosti;

- vědomé reflexi vlastního jednání i jednání druhých lidí; respektování různých systémů hodnot a motivací druhých lidí; odhalování předsudků v posuzování různých lidí, událostí či sociálních jevů a procesů; rozpoznávání negativních stereotypů v nahlížení na roli muže a ženy ve společnosti;
- upevňování pocitu odpovědnosti za sebe jako jednotlivce i jako člena určitého společenství, k rozvíjení zralých forem soužití s druhými lidmi a ochoty podílet se na veřejném životě své obce, regionu, státu; uplatňování partnerských přístupů při spolupráci;
- osvojování demokratických principů v mezilidské komunikaci, k rozvíjení schopnosti diskutovat o veřejných záležitostech, rozpoznávat manipulativní strategie, zaujímat vlastní stanoviska a kritické postoje ke společenským a společenskovedním záležitostem, věcně (nepředpojatě) argumentovat, využívat historické argumentace na podporu pozitivních občanských postojů;
- rozvíjení a kultivaci vědomí osobní, lokální, národní, evropské i globální identity.

1.1.1. Dějepis

Obsahové vymezení:

Vyučovací předmět Dějepis vychází z obsahu vzdělávacího oboru Dějepis, který je součástí vzdělávací oblasti Člověk a společnost. Vychází z plánu RVP G a zahrnuje některé okruhy průřezových témat: Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, Multikulturní výchova a Mediální výchova.

Předmět Dějepis navazuje na učivo stanovené RVP ZV, rozšiřuje ho a prohlubuje.

V předmětu Dějepis získávají žáci přiměřené poučení o společenském, politickém, kulturním a ekonomickém vývoji společnosti od jejího vzniku do současnosti. Důležité je zejména poznání dějů, skutků a jevů, které zásadním způsobem ovlivnily vývoj společnosti a promítly se do obrazu naší současnosti. Podstatné je rozvíjet časové a prostorové jevy a empatie, které umožňují žákům lépe proniknout k pochopení historických jevů a dějů. Žáci jsou vedeni k poznání, že historie není jen uzavřenou minulostí ani shlukem faktů a definitivních závěrů, ale je kladením otázek, jimiž se současnost prostřednictvím minulosti ptá po svém charakteru a své možné budoucnosti. Proto se výuka soustřeďuje na poznání zásadních mezníků světových dějin, velká pozornost je věnována dějinám našeho národa v kontextu s evropskými dějinami. Dějepis navazuje na jiné společenskovední předměty – Český jazyk a literatura, cizí jazyky, Základy společenských věd, Estetická výchova, Zeměpis, jednotlivé poznatky se vzájemně doplňují, vyučující zdůrazňuje komplexnost informací.

Časové a organizační vymezení:

Dějepis se vyučuje ve všech ročnících čtyřletého studia (viz učební plán předmětu).

Výuka Dějepisu není vázána na speciální učebnu.

Výuka předmětu je založena především na výkladu, dialogu s žákem a práci s názornými ukázkami (mapy, video, počítačová projekce, hmotné a písemné prameny). Učitel různými metodami ověřuje znalosti a dovednosti žáků a zájem o problematiku (písemné práce, zkoušení, referáty, aktuality, frontální diskuse). Do výuky jsou zařazovány další aktivity pro práci a motivaci žáků (hry, soutěže, projekty, prezentace, besedy a diskuse s pamětníky a odborníky). Výuka je doplněna exkurzemi do institucí, jejichž činnost odpovídá náplni jednotlivých témat (archiv, muzeum, galerie, architektonické památky...).

Výchovné a vzdělávací strategie:

V předmětu Dějepis budou rozvíjeny následující klíčové kompetence:

Kompetence k učení

Učitel:

- zadává žákům samostatnou i domácí práci tak, aby tvořivě využívali informace z literatury, internetu, tisku, muzeí, archivů a dalších zdrojů, aby informace třídili, kriticky hodnotili, dovedli rozlišit primární i sekundární pramen
- vede žáky k tomu, aby se naučili pracovat s historickou mapou, orientovat se v ní, vyhledávat na ní podstatné informace a nacházet souvislosti
- prací s odbornou literaturou, odbornými časopisy a jinými zdroji motivuje žáky k tomu, aby využívali různé zdroje informací a společně pak vytvářeli komplexní informaci, kterou pak prezentují svým spolužákům
- vede žáky k respektování autorství, učí je správně citovat, využívat zdrojů informací, vede je k tomu, aby objektivně posoudili svou práci
- vede žáky k zaujímání stanovisek z různých zdrojů informací, k schopnosti porovnat jejich informační přínos a věrohodnost
- motivuje žáky k tomu, aby získané informace dokázali podrobit jednoduché historické analýze

Kompetence k řešení problémů

Učitel:

- zadáváním prací a řízeným dialogem povzbuzuje žáky k tomu, aby samostatně řešili problémové otázky a byli schopni navrhnout způsoby jejich řešení, klade důraz na správnou argumentaci a hledání relevantních odpovědí.

Kompetence komunikativní

Učitel:

- radí žákům jak získané poznatky srozumitelně, spisovně a odborně prezentovat, argumentovat a obhajovat své závěry v řízené diskusi
- pomáhá žákům rozpoznat mýtus a hodnověrný historický pramen, učí rozpoznávat texty s manipulativním či nepravdivým pramenem, žák je veden k prohloubení schopnosti vyvrátit nepravdivé tvrzení
- navozuje přátelskou atmosféru, čímž podporuje podnětnou komunikaci a poskytuje příležitost zapojit se do diskuse

Kompetence sociální a personální

Učitel:

- vede žáky k vyjádření vlastních názorů, k otevřenosti, zároveň však i k toleranci názoru druhých
- pomáhá pochopit a akceptovat náboženské, etnické, kulturní a sociální odlišnosti
- podporuje schopnost empatie k člověku a vzájemné úcty k materiálním a duchovním hodnotám

Kompetence k podnikavosti

Učitel:

- motivuje žáky k rozhodování o výběru volitelných předmětů a k zapojování do mimoškolních aktivit a soutěží (studentská badatelská historická činnost, olympiády)
- informuje o možnosti spolupracovat s některými historickými institucemi (muzea, archivy, galerie)

Učební plán předmětu

Ročník	I	II	III	IV
Dotace	2	2	1	3
Povinnost (skupina)	povinný	povinný	povinný	povinný
Dotace skupiny	0	0	0	0

Průřezová témata

Vzdělávací předmět jako celek pokrývá následující PT:

- **MEDIÁLNÍ VÝCHOVA:**
 - Role médií v moderních dějinách
- **MULTIKULTURNÍ VÝCHOVA:**
 - Základní problémy sociokulturních rozdílů
- **VÝCHOVA K MYŠLENÍ V EVROPSKÝCH A GLOBÁLNÍCH SOUVISLOSTECH:**
 - Globalizační a rozvojové procesy

1. ročník - dotace: 2

Úvod do studia dějepisu

výstupy	učivo
<ul style="list-style-type: none"> ● charakterizuje smysl historického poznání a jeho povahu jako poznání neuzavřeného a proměnlivého ● rozlišuje různé zdroje historických informací, způsob jejich získávání a úskalí jejich interpretace 	<ul style="list-style-type: none"> - předmět a úkoly historické vědy - historické prameny - pomocné vědy historické

Pravěk

výstupy	učivo
<ul style="list-style-type: none"> ● objasní ve shodě s aktuálními vědeckými poznatky materiální a duchovní život lidské společnosti v jednotlivých vývojových etapách pravěku; charakterizuje pojem archeologická kultura ● vysvětlí zásadní zlom ve vývoji lidstva v důsledku cílevědomé zemědělské a řemeslné činnosti ● zařadí časově a prostorově hlavní archeologické kultury pravěku 	<ul style="list-style-type: none"> - paleolit, mezolit, neolit, eneolit, doba bronzová, železná (halštát, latén), doba římská - Keltové, Germáni, stěhování národů

Starověk

výstupy	učivo
<ul style="list-style-type: none"> ● zdůvodní civilizační přínos vybraných starověkých společenství, antiky a křesťanství 	Kulturní dědictví Předního východu: - Mezopotámie

<p>jako základních fenoménů, z nichž vyrůstá evropská civilizace</p> <ul style="list-style-type: none"> • objasní židovství (vazbu mezi židovstvím a křesťanstvím) a další neevropské náboženské a kulturní systémy • popíše určující procesy a události, uvede významné osobnosti starověkých dějin 	<ul style="list-style-type: none"> - Egypt - Malá Asie, Irán - Sýrie, Foiníkie - Izrael <p>Antika:</p> <p>Řecko</p> <ul style="list-style-type: none"> - počátky řeckých dějin - archaické období - klasické období - mezi řecko - perskými válkami a peloponéskou válkou - klasické období - od konce peloponéské války po ovládnutí Řecka Makedonií - helénismus <p>Řím</p> <ul style="list-style-type: none"> - Etruskové a počátky Říma - raná římská republika - vrcholný rozkvět římské republiky - doba Augustova - principát - rozmach impéria v 1. a 2. století n. l. - principát - krize říše ve 3. st. n. l. - křesťanství - dominát a zánik antického světa <p>Dálný východ:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Indie - Čína
<p>průřezová témata</p>	
<p>VMEGS: GRS MuV: ZPSR</p>	

2. ročník - dotace: 2

Raný středověk	
výstupy	učivo
<ul style="list-style-type: none"> • objasní proces christianizace a její vliv na konstituování raně středověkých států v Evropě; vysvětlí podstatu vztahu mezi světskou a církevní mocí v západním i východním kulturním okruhu i projevy vlivu náboženství a církve ve středověké společnosti • definuje proměny hospodářského a politického uspořádání středověké společnosti 5. – 15. 	<ul style="list-style-type: none"> - charakteristika období - kulturní okruhy, časové rozmezí - raně středověká západní Evropa - Franská říše, Svatá říše římská - severní a střední Evropa v raném středověku - Slované a jejich první státní útvary - Sámova říše - Velkomoravská říše - počátky a mocenský rozmach českého státu

<p>století a jeho specifické projevy ve vybraných státních celcích</p> <ul style="list-style-type: none"> • charakterizuje základní rysy vývoje na našem území • vymezí specifika islámské oblasti • vysvětlí důsledky tatarských a tureckých nájezdů, zejména pro jižní a východní Evropu 	<ul style="list-style-type: none"> - první Přemyslovci - středověké zemědělství - Byzantská říše - Kyjevská Rus - Arabská říše - vzdělanost a umění raného středověku
průřezová témata	
VMEGS: GRS	

Vrcholný středověk	
výstupy	učivo
<ul style="list-style-type: none"> • definuje proměny hospodářského a politického uspořádání středověké společnosti 5. – 15. století a jeho specifické projevy ve vybraných státních celcích • charakterizuje základní rysy vývoje na našem území • vymezí specifika islámské oblasti • vysvětlí důsledky tatarských a tureckých nájezdů, zejména pro jižní a východní Evropu 	<ul style="list-style-type: none"> - křížové výpravy - vzestup českého státu za posledních Přemyslovců - mocenské soupeření mezi Anglií a Francií, stoletá válka - svatá říše římská za Lucemburků a prvních Habsburků - lucemburská epocha v českých zemích - husitství - středověká města

Pozdní středověk a počátky novověku	
výstupy	učivo
<ul style="list-style-type: none"> • definuje proměny hospodářského a politického uspořádání středověké společnosti 5. – 15. století a jeho specifické projevy ve vybraných státních celcích • charakterizuje základní rysy vývoje na našem území • rozpozná nové filozofické a vědecké myšlenky, které byly zformulovány ve 14. – 17. století; zhodnotí jejich praktické dopady • porozumí důsledkům zámořských objevů, jež vedly k podstatným hospodářským i mocensko-politickým změnám • posoudí postavení českého státu uvnitř habsburského soustátí a analyzuje jeho vnitřní sociální, politické a kulturní poměry • popíše základní rysy reformace a protireformace, vysvětlí důsledky pro další evropský i světový vývoj 	<ul style="list-style-type: none"> - latinské císařství a zánik Byzance - Osmanská říše - zámořské objevy - mimoevropské civilizace - vzdělanost a umění vrcholného a pozdního středověku - renesance - reformace - vznik středoevropského soustátí pod vládou rakouských Habsburků - Francie a Habsburkové v 16. století - Anglie v 16. století - Rusko v 15. a 16. století - nástup nových prvků v evropské ekonomice v 16. století
průřezová témata	

MuV: ZPSR

3. ročník - dotace: 1

Počátky novověku	
výstupy	učivo
<ul style="list-style-type: none"> vymezí základní znaky stavovství a absolutismu; uvede konkrétní projevy v jednotlivých zemích a příklady střetů posoudí postavení českého státu uvnitř habsburského soustátí a analyzuje jeho vnitřní sociální, politické a kulturní poměry určí a zhodnotí hlavní myšlenky a principy osvícenství, rozpozná jejich uplatnění v revolucích 18. a 19. století 	<ul style="list-style-type: none"> Evropa roku 1600 převaha Nizozemců v evropském a světovém obchodu české země v době předbělohorské, české stavovské povstání třicetiletá válka české země v době pobělohorské pokus o revoluční změnu poměrů v Anglii
průřezová témata	
VMEGS: GRS MuV: ZPSR	

Absolutismus a parlamentarismus	
výstupy	učivo
<ul style="list-style-type: none"> vymezí základní znaky stavovství a absolutismu; uvede konkrétní projevy v jednotlivých zemích a příklady střetů určí a zhodnotí hlavní myšlenky a principy osvícenství, rozpozná jejich uplatnění v revolucích 18. a 19. století na konkrétních příkladech jednotlivých států demonstruje postupný rozklad, zánik a proměny dosavadních systémů přes úsilí mocenských struktur o jejich udržení posoudí význam ústavy a novou organizaci státu, uvede základní typy parlamentních státních systémů 	<ul style="list-style-type: none"> mezinárodní vztahy ve znamení francouzské hegemonie přeměny ve východní a střední Evropě Rusko Prusko dělení Polska české země v době osvícenských reforem svět v době nástupu britské koloniální velmoci hospodářství a život společnosti kultura a duchovní život mezi barokem a osvícenstvím
průřezová témata	
VMEGS: GRS	

Věk revolucí	
výstupy	učivo
<ul style="list-style-type: none"> na konkrétních příkladech jednotlivých států demonstruje postupný rozklad, zánik a proměny dosavadních systémů přes úsilí mocenských struktur o jejich udržení 	<ul style="list-style-type: none"> americká revoluce Velká francouzská revoluce Velká revoluce, Napoleon a Evropa

<ul style="list-style-type: none"> • posoudí význam ústavy a novou organizaci státu, uvede základní typy parlamentních státních systémů • vysvětlí emancipační hnutí národů i jednotlivých společenských vrstev; vymezí místo utváření českého novodobého národa v tomto procesu, včetně jeho specifických rysů • charakterizuje proces modernizace, vysvětlí průběh industrializace a její ekonomické, sociální a politické důsledky; rozpozná její ekologická rizika; určí základní příčiny asymetrického vývoje Evropy a světa v důsledku rozdílného tempa modernizace 	<ul style="list-style-type: none"> - období restaurace a rovnováhy sil (1815 - 1847) - proces modernizace a zrod kapitalistické společnosti - česká společnost v 1. polovině 19. století - revoluce 1848 - 1849
průřezová témata	
VMEGS: GRS	

4. ročník - dotace: 3

Nacionalismus 2. poloviny 19. století	
výstupy	učivo
<ul style="list-style-type: none"> • vysvětlí emancipační hnutí národů i jednotlivých společenských vrstev; vymezí místo utváření českého novodobého národa v tomto procesu, včetně jeho specifických rysů • charakterizuje proces modernizace, vysvětlí průběh industrializace a její ekonomické, sociální a politické důsledky; rozpozná její ekologická rizika; určí základní příčiny asymetrického vývoje Evropy a světa v důsledku rozdílného tempa modernizace • vysvětlí expanzivní záměry velmocí v okrajových částech Evropy a v mimoevropském světě, jež byly příčinou četných střetů a konfliktů daného období 	<ul style="list-style-type: none"> - Velká Británie jako vedoucí světová velmoc - sjednocení Německa a Itálie - Francie mezi císařstvím a republikou - česká společnost ve 2. polovině 19. století
průřezová témata	
VMEGS: GRS	

Imperialistická a koloniální éra	
výstupy	učivo
<ul style="list-style-type: none"> • vysvětlí expanzivní záměry velmocí v okrajových částech Evropy a v mimoevropském světě, jež byly příčinou četných střetů a konfliktů daného období 	<ul style="list-style-type: none"> - koloniální výboje velmocí - pomalá cesta reforem v Rusku - technika, věda a kultura na přelomu století

	- mezinárodní vztahy v předvečer 1. světové války
průřezová témata	
VMEGS: GRS	

1. světová válka	
výstupy	učivo
<ul style="list-style-type: none"> • charakterizuje dvě světové války, dokumentuje sociální, hospodářské a politické důsledky • uvede příčiny a projevy politického a mocenského obrazu světa, který byl určen vyčerpáním tradičních evropských velmocí, vzestupem USA a nastolením bolševické moci v Rusku 	<ul style="list-style-type: none"> - 1. světová válka na evropských a světových bojištích - Češi a Slováci za 1. sv. války - domácí a zahraniční odboj - vznik Československa - revoluce v Rusku a její důsledky
průřezová témata	
VMEGS: GRS	

Meziválečný vývoj v Evropě	
výstupy	učivo
<ul style="list-style-type: none"> • uvede příčiny a projevy politického a mocenského obrazu světa, který byl určen vyčerpáním tradičních evropských velmocí, vzestupem USA a nastolením bolševické moci v Rusku • vymezí základní znaky hlavních totalitních ideologií a dovede je srovnat se zásadami demokracie; objasní příčiny a podstatu agresivní politiky a neschopnosti potenciálních obětí jí čelit • vysvětlí souvislost mezi světovou hospodářskou krizí a vyhrocením politických problémů, které byly provázány radikalizací pravicových i levicových protidemokratických sil • popíše a zhodnotí způsob života v moderní evropské společnosti, zhodnotí význam masové kultury 	<ul style="list-style-type: none"> - 20. léta - léta prosperity - Československo ve 20. letech - 30. léta - léta krize a fašistické hrozby - Československo ve 30. letech - sudetoněmecká problematika - Mnichovská dohoda a rozbití Československa
průřezová témata	
VMEGS: GRS	
MeV: RMMD	

2. světová válka	
výstupy	učivo
<ul style="list-style-type: none"> • charakterizuje dvě světové války, dokumentuje sociální, hospodářské a politické důsledky 	<ul style="list-style-type: none"> - evropská a světová bojiště - charakter Protektorátu Čechy a Morava

	- naše národy za 2. sv. války - domácí a zahraniční odboj
průřezová témata	
VMEGS: GRS	

Svět po 2. světové válce	
výstupy	učivo
<ul style="list-style-type: none"> ● popíše a zhodnotí způsob života v moderní evropské společnosti, zhodnotí význam masové kultury ● charakterizuje vznik, vývoj a rozpad bipolárního světa, jeho vojenská, politická a hospodářská seskupení, vzájemné vztahy a nejvýznamnější konflikty ● vysvětlí základní problémy vnitřního vývoje zemí západního a východního bloku; zejména se zaměří na pochopení vnitřního vývoje a vzájemných vztahů supervelmocí USA, SSSR a na situaci ve střední Evropě a v naší zemi ● porovná a vysvětlí způsob života a chování v nedemokratických společnostech a v demokraciích ● popíše mechanismy a prostředky postupného sjednocování Evropy na demokratických principech, vysvětlí lidská práva v souvislosti s evropskou kulturní tradicí; zná základní instituce sjednocující se Evropy, jejich úlohu a fungování ● objasní hlavní problémy specifické cesty vývoje významných postkoloniálních rozvojových zemí; objasní význam islámské, židovské a některé další neevropské kultury v moderním světě ● vymezí základní problémy soudobého světa a možnosti jeho dalšího vývoje 	<ul style="list-style-type: none"> - spory o poválečné uspořádání světa vznik studené války - klíčové události ve vývoji Československa v letech 1945 - 1948 - třetí svět - svět mezi Západem a Východem, svět mezi uvolněním a napětím - svět demokracie a hospodářsky vyspělých tržních ekonomik - klíčové události ve vývoji Československa v letech 1948 - 1989 - rozpad sovětského bloku - ohniska napětí na přelomu tisíciletí - pád železné opony a politický vývoj na přelomu tisíciletí - rozpad sovětského bloku - rozdělení Československa - rozpad Jugoslávie - ohniska napětí na Předním východě - národnostní a etnické problémy v Africe - 11. září 2001 a jeho důsledky - terorismus
průřezová témata	
VMEGS: GRS	
MuV: ZPSR	
MeV: RMMD	